

kpt. mgr inż. Marek Kwiatkowski
Katedra Analiz i Prognoz Bezpieczeństwa
Zakład Planowania Zintegrowanego

LOGISTYKA JAKO NAUKA W PROCESIE KSZTAŁCENIA FUNKCJONARIUSZY PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ

Celem referatu jest ukazanie najistotniejszych elementów przemawiających za wprowadzeniem przedmiotu *logistyka* do programów nauczania funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej oraz zaproponowanie treści programowych z rozbiciem na bloki tematyczne.

WSTĘP

Od początku istnienia człowiek narażony był na różnego rodzaju zagrożenia. Nieustanny rozwój cywilizacyjny będący wynikiem przewycięzania wszelkich przeciwności losu oraz stawiania czoła nowym wyzwaniom przyczynił się, z jednej strony do poprawy warunków bytowych i poczucia bezpieczeństwa, z drugiej zaś do wzrostu szerokiego spektrum zagrożeń: począwszy od zagrożeń technicznych a na zagrożeniach naturalnych skończywszy. Zagrożeniach będących często wynikiem jego ekspansywnej i nastawionej jedynie na własny zysk działalności.

Środowisko życia współczesnego człowieka, dzięki postępującemu w ogromnym tempie rozwojowi, jest coraz bardziej przyjazne, dostosowane do jego potrzeb, choć zarazem niebezpieczne. Obok niebezpieczeństw wywołanych siłami natury, takich jak: pożary, powodzie, ulewne deszcze, trzęsienia ziemi, śnieżyce czy wiatry zagrożenie dla zdrowia i życia człowieka oraz jego mienia, coraz częściej stwarzają czynniki wynikające z niedoskonałości postępu cywilizacyjnego. Prowadzone statystyki wskazują na wzrost zagrożeń związanych z przemysłem, rozwojem infrastruktury komunalnej miast i wsi, dewastacją środowiska naturalnego, zasiedlaniem przez ludność dotychczas niedostępnych terenów. Coraz poważniejsze stają się zagrożenia wywołane przez samego człowieka, do których należy zaliczyć: wojny (zagrożenia związane z użyciem broni chemicznej, biologicznej, nuklearnej i inne), ataki terrorystyczne, bioterroryzm, awarie przemysłowe, katastrofy chemiczne i ekologiczne oraz katastrofy komunikacyjne. Ponieważ nie jesteśmy w stanie wyeliminować wszystkich możliwych zagrożeń (problematyczna byłaby już sama próba wymienienia wszystkich), musimy się odpowiednio zabezpieczyć na wypadek powstania różnego rodzaju sytuacji.

Jednym z rozwiązań umożliwiającym analizowanie problemów współczesnych cywilizacji oraz przygotowanie społeczeństwa do odpowiedniego zachowania w razie wystąpienia sytuacji kryzysowej jest edukacja dla bezpieczeństwa i przygotowywanie specjalistów potrafiących umiejętnie spojrzeć na zagrożenia szeroko pojętego bezpieczeństwa.

O ile edukacja dla bezpieczeństwa jest programem nowym, dynamicznie się rozwijającym, realizowanym przez szerokie grono specjalistów zarówno w szkołach Państwowej Straży Pożarnej, jak i jednostkach samorządu terytorialnego, o tyle samo kształcenie specjalistów, pomimo dużego doświadczenia w tym zakresie realizowane jest z pominięciem bardzo istotnego elementu, bez którego trudno mówić o prakseologicznym podejściu do rozpatrywanego problemu, mianowicie o zabezpieczeniu logistycznym działań ratowniczych.

Gwarantem bezpieczeństwa w szerokim tego słowa rozumieniu jest stworzenie systemu zapewniającego ochronę przed wszelkimi zagrożeniami, zapobiegającego powstawaniu sytuacji kryzysowych, a w przypadku ich wystąpienia – umożliwiającą skuteczną obronę, minimalizację skutków i następstw zdarzenia. Systemu, dzięki któremu ryzyko poważnej awarii czy katastrofy byłoby sprowadzone do poziomu powszechnie akceptowalnego.

Przeprowadzone badania, analiza literatury przedmiotu, dotychczasowa wiedza oraz doświadczenia z pracy zawodowej pozwoliły nakreślić następującą hipotezę: istniejące systemy i struktury ratownicze nie są w stanie uchronić obywatela, czy nieco szerzej – społeczność lokalną przed wszystkimi istniejącymi zagrożeniami, zarówno ze względów organizacyjnych, jak i finansowych. System kształcenia w zakresie ochrony ludności cywilnej oparty na systemie jednostek szkoleniowych PSP w niedostatecznym stopniu przygotowuje specjalistów do optymalnego i racjonalnego gospodarowania potencjałem ratowniczym. Dlatego też, chcąc sprostać nowym oczekiwaniom w strategii bezpieczeństwa – „państwo powiatami silne”, w myśl hasła „myśleć globalnie – działać lokalnie”, należy dążyć do jak najsprawniejszego zarządzania istniejącym potencjałem już na podstawowym poziomie podziału administracyjnego kraju. Budując system „od dołu” (gmina, powiat), wychodząc naprzeciw oczekiwaniom obywateli, wyznaczamy kierunki polityki bezpieczeństwa kraju.

Realizacja programu nauczania przedmiotu *logistyka* umożliwiłaby przyszłym decydom racjonalną gospodarkę potencjałem ratowniczym nie tylko na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowej, ale we wszystkich fazach zarządzania kryzysowego, tj. w fazie zapobiegania, przygotowania, reagowania i odbudowy.

System szkolenia i kształcenia w PSP

Szkolenie i kształcenie funkcjonariuszy PSP, oparte na trójstopniowym systemie edukacyjnym, zapewnia gruntowne przygotowanie kadry zasilającej szereg Państwowej Straży Pożarnej, tworzącej potencjał ratowniczo-gaśniczy zapewniają-

cy bezpieczeństwo w skali całego kraju. System ten poddawany wielokrotnie weryfikacji w postaci realizowania złożonych zadań ratowniczych, w obszarze kompetencyjnym przydzielonym tej właśnie formacji potwierdzał dobre przygotowanie merytoryczne i praktyczno-zawodowe strażaków. Nie oznacza to jednak, iż na tym polu nie pozostaje już nic do zrobienia, że system działa optymalnie i nie wymaga poprawy. Istnieje jeszcze wiele możliwości w zakresie optymalizacji i racjonalizacji działania, w szczególności w procesie przygotowania strażaków do realizacji zadań z zakresu zabezpieczenia logistycznego dużych akcji ratowniczych.

Analiza programu nauczania w Szkole Głównej Służby Pożarniczej

Szkoła Główna Służby Pożarniczej (SGSP) to wyższa uczelnia publiczna kształcąca pożarniczą kadrę oficerską oraz specjalistów w zakresie bezpieczeństwa pożarowego i cywilnego. SGSP jest państwową uczelnią techniczną resortu spraw wewnętrznych i administracji, ma pełne prawa akademickie, jednocześnie jest jednostką organizacyjną Państwowej Straży Pożarnej (PSP).

Studia na Wydziale Inżynierii Bezpieczeństwa Pożarowego przygotowują do wykonywania zadań wynikających z funkcjonowania systemu ochrony życia, zdrowia oraz mienia przed skutkami pożarów, klęsk żywiołowych, katastrof i innych miejscowych zagrożeń. Absolwent Szkoły otrzymuje rozległą wiedzę, przygotowującą go do pracy na wybranych stanowiskach PSP, bez szczegółowego ugruntowania wiadomości z zakresu organizacji zabezpieczenia logistycznego. Jako organizator i koordynator systemu bezpieczeństwa w odpowiednim obszarze już na wstępie zmuszony jest do szukania wielu odpowiedzi na pytania z dziedziny logistyki. Od racjonalizacji jego działań i efektywnego gospodarowania sprzętem uzależniony jest sposób wydatkowania pieniędzy, czyli finanse danej jednostki organizacyjnej PSP, a co się bezpośrednio z tym wiąże – rodzaj, jakość sprzętu ratowniczo-gaśniczego oraz możliwości organizowania zabezpieczenia logistycznego na potrzeby prowadzonych działań. Logistyka w procesie kształcenia oficerów PSP zdaje się odgrywać drugorzędną rolę. Traktowana fragmentarycznie, wpisana została w niewielkim wymiarze godzinowym w zakres tematyczny przedmiotów takich jak:

- *sprzęt ratowniczo-gaśniczy* – w ramach tego przedmiotu studenci oprócz zaznajomienia się ze sprzętem wykorzystywanym w PSP, zdobywają podstawowe informacje na temat walorów techniczno-użytkowych poszczególnych grup sprzętowych oraz rolę eksploatacji i diagnozowania w kosztach działania straży pożarnej¹;
- *organizacja akcji i dowodzenia* – przedmiot obejmuje treści dotyczące struktury organizacyjnej PSP, możliwości i zasady wykorzystania podmiotów ratow-

¹ Statut Szkoły Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie – załącznik do Zarządzenia nr 55 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 lipca 1989 r. w sprawie nadania statutu Szkole Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie.

nicznych, oraz informacje nt. organizowania, dowodzenia, zabezpieczenia i dokumentowania działań ratowniczo-gaśniczych²;

- *taktyka gaszenia pożarów* – traktuje o problemach walki z pożarami w wybranych działach gospodarki narodowej oraz problemach organizacji akcji ratowniczo-gaśniczych³.

Przedmioty te nie odgrywają jednak znaczącej roli w budowaniu fachowej wiedzy z zakresu logistyki czy gospodarki materiałowo-technicznej w sytuacjach kryzysowych.

Kształtowanie się logistyki na przestrzeni wieków w aspekcie zadaniowym

O roli i znaczeniu terminu 'logistyka' świadczy przede wszystkim wielowiekowa tradycja. Pierwotnie termin ten utożsamiano z dziedziną wojskowości, gdzie przez długie lata stanowiła podstawy teorii i praktyki działalności w zakresie zaopatrzenia, dowozu i komunikacji, administracji, konserwacji i remontów, ewakuacji rannych i chorych, a także wykorzystania zasobów miejscowych, realizacji przedsięwzięć budowlanych oraz inwestycji wojskowych.

W takim ujęciu logistyka bada całokształt możliwości i zdolności państwa w zakresie zabezpieczenia działań wojennych (sytuacji kryzysowych) oraz planuje i realizuje związane z tym przedsięwzięcia.

W późniejszym okresie doświadczenia wojenne oraz rozwój myśli logistycznej przeniósł się również na grunt cywilny, w szczególności do sektora przemysłowego, gdzie cykl wytwórczy towaru czy usługi uzależniony był ściśle od sprawniej realizacji zaopatrzenia i dostawy, a w dalszym etapie rzutował na efektywność sprzedaży produktu. Od tego momentu logistyka ściśle wiąże się z ekonomią, gdyż budowanie pozycji firmy oraz ograniczanie kosztów związanych z systemem zaopatrywania, dystrybucji i dostawy towaru czy usługi uzależnione jest od sprawnie działającego systemu logistycznego.

Również w strukturach ratowniczych logistyka doczekała się indywidualnych rozwiązań i interpretacji, wiążąc doświadczenia sfery militarnej ze sferą cywilną, ekonomii z wojskowością, łącząc finanse z taktyką oraz przeciwstawiając racjonalizację działań potrzebom chwili.

Na przestrzeni lat doczekaliśmy się wielu interpretacji terminu logistyka. Wynika to z różnorodnych podejść do tego zagadnienia i definiowania go według własnych potrzeb przez odpowiednie komórki zajmujące się tą problematyką.

Kształtowanie się terminu logistyka:

- **logos** (z gr.) – mowa, słowo, myśl, rachunek, wartość;
- **logiamos** (z gr.) – obliczanie, rachunek;
- **loger, logis** (z fr.) – zakwaterowanie, kwatera – kwatermistrzostwo,
- **logistyke** (z gr.) – umiejętność kalkulowania (liczenia),

² Tamże.

³ Tamże.

- **logistykon** (z gr.) – siła rozumu, rozsądek;
- **logistykos** (z gr.) – racjonalny, myślący logicznie;

Wymienione wyżej terminy wykształcone jeszcze w starożytności odnoszą się do dziedziny wiedzy łączącej racjonalność działania ze sztuką szacowania oraz wyszukiwania najlepszych rozwiązań. Na przykład, w ówczesnym świecie zawód urzędnika określany był mianem *logistes*, zaś do zakresu jego obowiązków należało między innymi kontrolowanie rachunków, formułowanie wniosków i przekazywanie ich władzom. Natomiast *logista* w wojskach starożytnego Rzymu i Bizancjum pełnił funkcję organizatora zaopatrywania, co dzisiaj nazwalibyśmy funkcją zabezpieczenia „tyłów”, czyli swoistym zapleczem logistycznym na potrzeby prowadzonej akcji (ratowniczej lub zbrojnej). W podobny sposób tłumaczylibyśmy dzisiaj rodowód francuskiego terminu *'loger'* czy *'logis'* rozumianego jako sposób zabezpieczenia punktów socjalno-bytowych, czyli to, czym m.in. zajmuje się współcześnie kwatermistrzostwo.

Transformacja pojęciowa logistyki

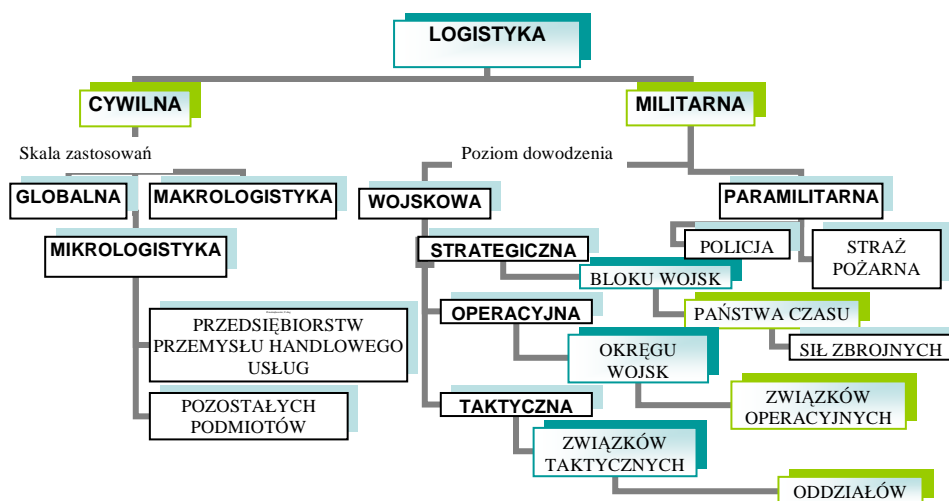
Historyczne uwarunkowania, kształtujące dzisiejszy obraz terminu *'logistyka'* prowadzą do miejsca, gdzie w zależności od potrzeb zaczynamy interpretować ją się na wiele sposobów, adaptując jej osiągnięcia do różnych dziedzin życia i działalności. Jedną z ciekawszych klasyfikacji logistyki przedstawił prof. Emil Chylak, wykładowca WAT. W opracowaniu „Logistyka w strategii wojskowej” dokonał podziału ze względu na sferę zastosowań na logistykę militarną (obszar wojskowy i paramilitarny) oraz logistykę cywilną. W tym ujęciu logistyka paramilitarna⁴ dotyczy organizacji i oddziałów, zorganizowanych w sposób wojskowy, jednak nie wchodzących w skład sił zbrojnych. Przykładem logistyki paramilitarnej może być chociażby policja czy straż pożarna zorganizowana w sposób wojskowy, w układzie hierarchicznym o odpowiedniej podległości służbowej, jednakże nie włączona w skład sił zbrojnych.

Na rys. 1. przedstawiono szczegółowy podział logistyki ze względu na sferę zastosowań. Szczególnie interesująco zilustrowany jest podział w sektorze logistyki cywilnej, gdzie ze względu na zakres zastosowań autor wyodrębnił:

- logistykę globalną, dotyczącą zarządzania przepływami towarów i informacji, czasami ludzi lub kapitału w skali świata;
- makrologistykę, której przedmiotem badań są przepływy towarów i informacji w skali kontynentu, państwa, regionu, dużej organizacji itp.,
- mikrologistykę, rozumianą jako logistykę przedsiębiorstwa oraz pozostałych podmiotów.⁵

⁴ E. Chylak: Logistyka w strategii wojskowej. Wojskowa Akademia Techniczna, Warszawa 1994.

⁵ Tamże.

Rys. 1. Klasyfikacja logistyki [2]

Dzisiaj, według encyklopedii powszechnej PWN termin 'logistyka' jest zdefiniowany następująco: „Logistyka to francuski termin wojskowy przyjęty na określenie teoretycznych i praktycznych przedsięwzięć mających na celu wsparcie i utrzymanie gotowości sił zbrojnych (zaopatrywanie, dowóz i komunikacja, administrowanie, konserwacja, remonty, ewakuacja rannych i chorych, wykorzystanie zasobów miejscowych, realizacja przedsięwzięć budowlanych oraz inwestycji).”

Według tej definicji logistyka służy do określenia całokształtu możliwości i zdolności państwa w zakresie zabezpieczenia działań wojennych, oraz do planowania i realizowania przedsięwzięć z tym związanych.

W aspekcie ekonomicznym definicja ta przybiera nieco inną postać, mianowicie: „...jest to nauka o koordynacji aktywnych i pasywnych elementów przedsiębiorstwa przy zapewnieniu jak najniższych kosztów czynnika czasu celem poprawy elastyczności i zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstwa do zmieniającej się sytuacji rynkowej.”

Jeszcze inaczej termin ten definiuje Europejskie Stowarzyszenie Logistyków (Europe Logistics Association): „...pojęcie obejmujące organizację, planowanie, kontrolę i realizację przepływu towarów od ich wytworzenia i nabycia, przez produkcję i dystrybucję, aż do finalnego odbiorcy, której celem jest zaspokojenie wymagań rynku, przy minimalnych kosztach i przy minimalnym zaangażowaniu kapitału.”

Złożoność terminów i definicji dotyczących działalności logistycznej, w zależności od podmiotów zajmujących się tym zagadnieniem sprowadza się do optymalnego i racjonalnego gospodarowania majątkiem danej firmy czy instytucji, przy zapewnieniu maksymalnej wydajności pracy i przy minimalnych kosztach związanych z utrzymaniem owego potencjału.

Podobnie ten cykl zabezpieczający procesy wytwórcze, w odniesieniu do sektora cywilnego definiują towarzystwa logistyczne – Council of Logistics Management, czy Society of Logistics Engineers.

Logistyka jako nauka

W Polsce logistyka jako nauka funkcjonuje już od kilkudziesięciu lat, znajdując szeroką rzeszę propagatorów i zwolenników tego nurtu myślowego. Na wielu uczelniach zarówno cywilnych, jak i wojskowych kształcą się specjaliści w tym zakresie. Również w jednostkach szkoleniowych Państwowej Straży Pożarnej da się odnaleźć przynajmniej fragmentaryczną postać tego przedmiotu kierunkowego, najczęściej ukrytego w taktyce, kwatermistrzostwie, czy zabezpieczeniu tyłów. Pozytywnym przejawem zainteresowania logistyką w aspekcie prakseologicznym jest dostrzeżenie jej roli i znaczenia w stworzonym niedawno w Szkole Głównej Służby Pożarniczej Wydziale Inżynierii Bezpieczeństwa Cywilnego. Zagadnienia wchodzące w skład struktury zadaniowej logistyki studenci poznają w ramach przedmiotu *gospodarka materiałowo-techniczna w sytuacjach kryzysowych* oraz *logistyka bezpieczeństwa cywilnego*. Przyszli specjaliści – inżynierowie bezpieczeństwa cywilnego, nabywając wiedzę teoretyczną i umiejętności praktyczne, uzyskują podstawę do twórczej pracy w zakresie projektowania i eksploatacji inżynierskich systemów bezpieczeństwa, budowy i zarządzania tymi systemami, jak również zdobywają wiedzę do twórczego rozwiązywania problemów technicznych, organizacyjnych i ekonomicznych związanych z bezpieczeństwem obywateli.

Niestety, minusem kształcenia w ww. uczelni jest niedostrzeżenie problemu kształtowania świadomości tych młodych specjalistów ds. bezpieczeństwa na równorzędnych wydziałach, zarówno na Wydziale Inżynierii Bezpieczeństwa Pożarowego dla osób cywilnych, jak i mundurowych. Wszakże oni również będą kształtowali poziom bezpieczeństwa na podległym im terenie, tworząc nowe rozwiązania w tym zakresie, a bez podstaw wiedzy z dziedziny logistyki będzie to zadanie ciężkie i obciążone dużym ryzykiem niegospodarności działania.

Logistyka jako interdyscyplinarna dziedzina nauki właśnie poprzez badania, formułowane zasady, instrumenty regulacji oraz rozwiązania systemowe tworzy warunki do optymalizacji procesów gospodarczych (zaliczanych do łańcucha lub kanału logistycznego)⁶. Jest to nauka i sztuka praktycznego działania zajmująca się procesami sprawnego i efektywnego sterowania przepływami materiałów i wyrobów oraz związanej z nimi informacji zarówno z otoczenia do firmy, jak i z firmy do otoczenia. Jest to również całość działań dotyczących przepływów materiałów i wyrobów łącznie z systemami informacyjnymi i systemami sterowania. Można uznać, że logistyka zaczyna się już w fazie planowania zakupu towa-

⁶ E. Gołemska: *Kompendium wiedzy o logistyce*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa – Poznań 1999.

rów, surowców, usług, informacji i metod pozyskiwania określonego wyrobu, jak również sposobów zarządzania i gospodarowania zarówno potencjałem osobowym, jak i sprzętowym firmy. Obejmuje więc wszystkie następujące po sobie funkcje przedsiębiorstwa, takie jak zakupy, badania i rozwój, produkcja z jej różnymi fazami, wywierając duży wpływ na gospodarkę kadrami, procesami finansowania, znajdując wyraz w sferze zbytu i sięgając aż do oczekiwań odbiorcy swoich usług.

W odniesieniu do systemów ratowniczych, w szczególności do Państwowej Straży Pożarnej, czy krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego logistyka odgrywa ogromną rolę w kształtowaniu poziomu bezpieczeństwa we wszystkich fazach zarządzania kryzysowego. Czerpiąc doświadczenia z logistyki wojskowej oraz logistyki cywilnej, tworzy nieoceniony potencjał możliwości zarówno w aspekcie organizacyjnym, jak i finansowym. Przede wszystkim jest ściśle powiązana z taktyką, warunkując przebieg prowadzonych działań, jak i również ich efekt końcowy. Ściśle wiąże się także z ekonomiką, gdyż poprzez umiejętne zarządzanie znacząco redukuje koszty związane z magazynowaniem, zaopatrywaniem czy eksploatacją potencjału ratowniczego. A przede wszystkim, priorytetową sprawą wiążącą logistykę z podmiotami ratowniczymi jest redukcja czasu operacyjnego poprzez tworzenie zintegrowanych systemów logistycznych.

Logistyka w państwowej straży pożarnej

Rola, jaką odgrywa system logistyczny w Państwowej Straży Pożarnej jest niewątpliwie bardzo duża, a o jej znaczeniu przekonujemy się codziennie w toku prowadzonych akcji ratowniczo-gaśniczych. Zazwyczaj zabezpieczenie logistyczne prowadzonych działań utożsamia się z akcjami dużymi i długotrwałymi, gdy następuje pełne rozwinięcie zaplecza logistycznego na potrzeby ratowników prowadzących działania, ale tak naprawdę każde, nawet najmniejsze zdarzenie wymagające interwencji jednostki ochrony przeciwpożarowej uzależnione jest od sprawnie zarządzanego systemu logistycznego. Dlatego ważne jest dostrzeżenie konieczności zajęcia się tym zagadnieniem w nieco szerszym zakresie niż jest to realizowane w cyklu kształcenia funkcjonariuszy PSP. Doświadczenia i wnioski z przeprowadzonych akcji ratowniczo-gaśniczych stały się przyczynkiem do podjęcia próby analizy systemu logistycznego pod kątem możliwości poprawy istniejącego systemu kształcenia, a co za tym idzie, podwyższenia efektywności tworzenia oraz wykorzystania istniejącego potencjału ratowniczego dla potrzeb PSP. Sprawne zarządzanie systemem logistycznym z jednej strony przyczynia się do podniesienia poziomu bezpieczeństwa, z drugiej zaś jest sposobem minimalizowania, czy wręcz redukcji kosztów w firmie.

Logistyka w procesie kształcenia studentów na wydziale inżynierii bezpieczeństwa pożarowego – propozycja programu nauczania przedmiotu *logistyka* w Szkole Głównej Służby Pożarniczej

Zgodnie z sylwetką absolwenta kierunku inżynieria bezpieczeństwa pożarowego powinien on posiadać wiedzę dającą podstawę do rozwiązywania problemów technicznych, technologicznych i organizacyjnych, a także ekonomicznych oraz w zakresie zarządzania związanego z bezpieczeństwem obywateli. W dzisiejszym systemie gospodarczym trudno wyobrazić sobie, aby wszystkie te zadania i wymagania realizowane były bez fachowej wiedzy z dziedziny logistyki, gdzie warunkiem rozwiązania problemów technicznych czy technologicznych jest odpowiednie zabezpieczenie sprzętowe, a rozwiązanie problemów organizacyjnych kryje się za sprawnym zarządzaniem łańcuchem logistycznym.

Do tak sprecyzowanej sylwetki absolwenta program nauczania przedmiotu *logistyka* obejmowałby 30 godzin wykładów i 30 godzin ćwiczeń. Szczegółowy program zajęć, z rozbiciem na bloki tematyczne przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1.

Program ramowy przedmiotu logistyka dla studentów studiów mundurowych na Wydziale Inżynierii Bezpieczeństwa Pożarowego

Lp.	Temat zajęć	Liczba godzin		
		W	Ć	R
1.	Analiza semantyczna przedmiotu logistyka	3	–	3
2.	Podstawy prawne tworzenia i zarządzania systemami logistycznymi	6	6	12
3.	Planowanie logistyki	3	–	3
4.	Gospodarka finansowa w PSP	5	2	7
5.	System zabezpieczenia logistycznego	5	6	11
6.	Projektowanie zabezpieczenia logistycznego działań ratowniczo-gaśniczych w fazie poprzedzającej kryzys	2	6	8
7.	Przygotowanie logistyczne Polski na wypadek wystąpienia zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych	4	4	8
8.	Zabezpieczenie medyczne	2	–	2
9.	Analiza wybranych sytuacji kryzysowych w aspekcie planowania i organizowania zabezpieczenia logistycznego na potrzeby działań ratowniczych i zabezpieczających	–	6	6
Razem		30	30	60

1. Analiza semantyczna przedmiotu logistyka – 3W,

Kształtowanie się myśli logistycznej na przestrzeni wieków. Transformacja pojęciowa logistyki. Definicje logistyki. Cele i zadania stawiane współczesnym systemom logistycznym. Formy zarządzania logistycznego.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- znać genezę logistyki oraz kształtowanie się myśli logistycznej na przestrzeni wieków,
- znać funkcje i zadania stawiane systemom logistycznym oraz wyznaczać kierunki dalszych zmian w kwestii pojęciowej logistyki,
- definiować logistyką w aspekcie ekonomicznym, wojskowym i ratowniczym,
- definiować logistykę poprzez cechy, cele i zadania,
- znać formy zarządzania logistycznego oraz umiejętnie je wykorzystywać dostosowując ją do potrzeb PSP.

2. Podstawy prawa w logistyce – 6W, 6Ć

Prawo zamówień publicznych. Stany nadzwyczajne. Krajowy system ratowniczo-gaśniczy. Odwoły operacyjne. Specjalistyczne Grupy Ratownicze. Stan wyższej konieczności. Rezerwy państwowe oraz obowiązkowe zapasy paliw.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- znać podstawy prawne związane z organizacją zabezpieczenia logistycznego na danym terenie,
- korzystać z możliwości, jakie dają odpowiednie zapisy prawne do tworzenia zabezpieczenia logistycznego,
- znać sposoby organizacji przetargów oraz przeprowadzać postępowanie przetargowe na zakup sprzętu i materiałów na potrzeby PSP,
- wykorzystywać ustawę o stanach kwalifikowanych do potrzeb organizacji działań ratowniczo-gaśniczych i ich zabezpieczenia logistycznego,
- znać możliwości płynące z wprowadzenia ustawy o stanach nadzwyczajnych w zakresie wykorzystania potencjału ludzkiego oraz sprzętowego spoza formacji PSP,
- budować potencjał ratowniczy poprzez umiejętne angażowanie innych podmiotów ratowniczych do organizacji działań i zabezpieczenia logistycznego,
- znać możliwości korzystania z zapisu o stanie wyższej konieczności,
- wykorzystywać możliwości ograniczenia praw i wolności obywatela po wprowadzeniu ustawy o stanie klęski żywiołowej, stanie wojennym lub stanie wyjątkowym,
- znać funkcje i rolę KSRG w tworzeniu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa,
- znać strukturę i zadania KSRG, w aspekcie możliwości tworzenia odwołów operacyjnych i odwołów taktycznych,

- znać rolę i znaczenie tworzenia rezerw materiałowych oraz zapasów obowiązkowych paliw.

3. Planowanie logistyki – 3W

Cele strategiczne logistyki. Sposoby organizacji dostaw. Strategia w logistyce. Planowanie logistyki. Systemy typu Just in Time. Sposoby redukcji kosztów w logistyce. Funkcje szefa zabezpieczenia logistycznego.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- wyznaczać cele w zarządzaniu logistycznym,
- dostosowywać dostawy do potrzeb prowadzonych działań,
- konfigurować sieć logistyczną w celu redukcji kosztów oraz skracania czasu oczekiwania na dostawę wymaganego sprzętu,
- wyznaczać cele strategiczne w logistyce oraz umiejętnie je realizować,
- planować logistykę na wypadek powstania sytuacji kryzysowej,
- redukować koszty związane z tworzeniem potencjału ratowniczego poprzez odpowiednie zarządzanie logistyką,
- organizować dostawy opierając się na systemie Just in Time,
- sporządzać plany zabezpieczenia logistycznego działań ratowniczo-gaśniczych,
- znać funkcje szefa zabezpieczenia logistycznego (tj. naczelnika Wydziału Kwatermistrzowskiego KW PSP oraz naczelnika Wydziału Technicznego KW PSP).

4. Gospodarka finansowa w PSP – 5W, 2C

Źródła finansowania PSP. Zasady finansowania akcji ratowniczo-gaśniczych. Sposoby pozyskiwania sprzętu do celów PSP. Rola i znaczenie budżetu państwa w kształtowaniu systemu bezpieczeństwa w kraju. Zasady ustalania budżetu państwa. Struktura kosztów w łańcuchu logistycznym. Koszty operacyjne i kapitałowe. Sposoby wydatkowania pieniędzy pochodzących z budżetu państwa. Zasady finansowania służb ratowniczych. Zasady gospodarowania finansami publicznymi. Koszty związane z magazynowaniem, bieżącą obsługą, konserwacjami i remontami specjalistycznego sprzętu technicznego. Rezerwa finansowa.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- znać zasady gospodarowania finansami pochodzącymi z budżetu państwa,
- znać sposoby pozyskiwania sprzętu dla jednostek organizacyjnych PSP,
- znać sposoby finansowania służb ratowniczych, w tym PSP,
- prowadzić racjonalną gospodarkę finansową we własnej jednostce organizacyjnej – zgodnie z zasadami finansów publicznych,
- umieć odpowiedzieć na pytanie o istotę i cechy finansów publicznych,
- znać zasady tworzenia i uchwalania budżetu państwa,

- znać rolę i znaczenie budżetu państwa w kształtowaniu systemu bezpieczeństwa kraju,
- znać strukturę kosztów w łańcuchu logistycznym, celem odpowiedniego zarządzania nimi,
- ograniczać koszty związane z organizacją zapasów,
- minimalizować koszty magazynowania, transportu i obsługi towarów,
- redukować koszty związane z remontami i naprawami sprzętu oraz koszty związane z zabezpieczeniem odpowiedniej ilości materiałów warunkujących ciągłość działań w sytuacji kryzysowej,
- znać koszty związane z utrzymaniem potencjału ratowniczego na odpowiednim poziomie, analiza koszt-efekt,
- analizować koszty udziału jednostek w działaniach ratowniczych na własnym terenie oraz sposoby rozliczania się z akcji poza własnym rejonem działania,
- określać niezbędną wartość rezerwy finansowej na wypadek nadzwyczajnych zagrożeń,
- znać sposoby wydatkowania funduszy publicznych.

5. System zabezpieczenia logistycznego – 5W, 6Ć

Zasady aprowizacji uczestników akcji. Normy żywieniowe. Zabezpieczenie logistyczne działań ratowniczych. Polowy punkt logistyczny. Baza logistyczna. Długotrwałe akcje ratowniczo-gaśnicze. Elementy składowe zabezpieczenia logistycznego. Możliwości tworzenia zabezpieczenia tyłów w oparciu o własne siły i środki oraz przy wykorzystaniu skoordynowanych działań innych służb.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- organizować zabezpieczenie logistyczne na potrzeby prowadzonych działań wielopodmiotowych, rozległych i długotrwałych,
- organizować aprowizację uczestników akcji z wykorzystaniem własnych sił i środków oraz istniejącej infrastruktury technicznej,
- opracowywać umowy cywilnoprawne pod kątem sposobów organizacji zabezpieczenia logistycznego przy pomocy podmiotów spoza struktur PSP,
- opracowywać plany finansowe organizacji działań ratowniczych na podległym obszarze,
- definiować i omówić długotrwałe akcje ratowniczo-gaśnicze,
- zabezpieczać rezerwy finansowe na potrzeby sytuacji kryzysowych,
- wyznaczać miejsca organizacji polowego punktu logistycznego oraz organizować tę formę zabezpieczenia,
- organizować elementy składowe zabezpieczenia logistycznego dla uczestników akcji (ochrony przeciwpożarowej i jednostek współdziałających) z wykorzystaniem własnych sił i środków oraz istniejącej infrastruktury technicznej,
- budować miasteczko logistyczne przy wykorzystaniu zestawów kontenerowych.

6. Projektowanie zabezpieczenia logistycznego działań ratowniczo-gaśniczych w fazie poprzedzającej kryzys – 2W, 6C

Projektowanie zabezpieczenia logistycznego na wypadek wystąpienia różnych sytuacji kryzysowych oraz dla normalnego funkcjonowania i rutynowego działania jednostek PSP – fazy zarządzania logistycznego.

7. Przygotowanie logistyczne Polski na wypadek zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych – 4W, 4C

Podstawy prawne. Podmioty ratownicze wykorzystywane na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowej. Instytucje wiodące. Krajowe bazy sprzętu specjalistycznego. KSRG i odwoły operacyjne. Wojskowe wsparcie władz cywilnych. Podstawowe materiały i sprzęt służący do likwidacji skutków klęsk żywiołowych, awarii i katastrof. Rezerwy państwowe oraz zapasy obowiązkowe paliw. Zasady i formy współpracy służb, inspekcji i straży.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- umieć charakteryzować i wykorzystywać podstawy prawne regulujące sposoby organizacji działań na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowej, w tym na wypadek ataku terrorystycznego,
- definiować możliwości współdziałania wszystkich organów władzy rządowej i samorządowej, jak również organizacji społecznych i charytatywnych w zapobieganiu i zwalczaniu skutków katastrof naturalnych i awarii technicznych, stanowiących przesłankę do wprowadzenia stanu nadzwyczajnego,
- określać zasady i formy współpracy służb, inspekcji i straży przy tego typu zdarzeniach,
- znać rolę i znaczenie krajowych baz sprzętu specjalistycznego jako potencjału ratowniczego, umożliwiającego wykorzystanie m.in. w sytuacjach zagrożenia terrorystycznego,
- znać walory techniczno-użytkowe odwołów operacyjnych oraz zasady ich dysponowania,
- znać przesłanki uprawniające do użycia i dysponowania potencjału wojskowego dla wsparcia władz cywilnych,
- umiejętnie określać i wykorzystywać rezerwy państwowe oraz zapasy obowiązkowe paliw,
- znać podstawowe materiały służące do ochrony ludności przed zagrożeniami oraz możliwości ich wykorzystania,
- umiejętnie dobierać sprzęt do specyfiki prowadzonych działań,
- znać zasady dysponowania sprzętem zarówno z jednostek organizacyjnych PSP, jak i spoza nich.

8. Zabezpieczenie medyczne – 2W,

Rola i zadania służb ratowniczych i medycznych w procesie zabezpieczenia logistycznego działań. Struktura zadaniowa zabezpieczenia medycznego. Możliwości organizacyjne. Polowy punkt opatrunkowy. Segregacja rannych.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- znać strukturę zadaniową plutonu medycznego,
- znać możliwości organizowania zabezpieczenia medycznego na miejscu akcji przy wykorzystaniu sprzętu PSP oraz jednostek współdziałających,
- znać podstawowe wymagania i obowiązki w zakresie zabezpieczenia sanitarno-higienicznego oraz przeciwepidemicznego,
- znać najważniejsze zadania z zakresu ochrony sanitarnej przed skutkami zdarzenia z udziałem broni masowego rażenia,
- znać możliwości zorganizowania batalionowego punktu opatrunkowego z wykorzystaniem pomocy ze strony wojska,
- znać sposoby segregacji rannych oraz zasady udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej.

9. Analiza wybranych sytuacji kryzysowych w aspekcie planowania i organizowania zabezpieczenia logistycznego na potrzeby działań ratowniczych i zabezpieczających – 6Ć

Analiza zabezpieczenia logistycznego oraz sposobów jego organizowania na przykładzie wybranych sytuacji kryzysowych w Polsce i na świecie.

Cele szczegółowe

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- zorganizować zabezpieczenie logistyczne dla ratowników podczas działań długotrwałych i skomplikowanych,
- minimalizować czas i koszty organizacji zabezpieczenia logistycznego, racjonalizując działania,
- korzystać z gotowych rozwiązań lub analogicznych sytuacji w zakresie gospodarowania sprzętem ratowniczym oraz organizowaniu punktów socjalno-bytowych, zaplecza materiałowego, technicznego, czy baz remontowo-naprawczych,
- organizować miasteczko logistyczne przy użyciu wszelkich dostępnych środków z PSP z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury technicznej,
- zorganizować opiekę medyczną i psychologiczną dla ludności cywilnej i ratowników.

Podsumowanie i wnioski

Postępujące zagrożenia zdrowia, życia i mienia ludności wymuszają potrzebę systemowego przygotowania i wdrażania nowych, skutecznych form organizacji działań ochronno-ratowniczych oraz likwidację skutków tego typu zagrożeń.

Ponieważ nie jesteśmy w stanie przewidzieć wszystkich niebezpieczeństw czy zagrożeń, nie jesteśmy też w stanie skutecznie ich eliminować. W szczególności dużym wyrafinowaniem i pomysłowością cechują się ataki terrorystyczne, do których nawet tak potężny gospodarczo i militarnie kraj jak Stany Zjednoczone nie był w stanie się przygotować. Jednakże nie pozostajemy całkowicie bezsilni. To, co możemy zrobić, to przede wszystkim umiejętnie przygotować się do niesienia pomocy w różnych trudnych i skomplikowanych sytuacjach. Możemy doskonalić nasze systemy dowodzenia i zarządzania, aby sprawdzały się w chwilach destabilizacji państwa i w sytuacjach kryzysowych. W odniesieniu do działań ratowniczych będzie to również zmiana sposobu postrzegania logistyki w aspekcie organizacji skutecznej pomocy po wystąpieniu danego zdarzenia oraz przygotowania się na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowej. Dzisiaj od sprawnego zarządzania logistycznego zależą m.in. forma organizowanej pomocy, możliwości współpracy służb i podmiotów ratowniczych w kontekście synergii działania, ciągłość prowadzonych działań, czy sposoby pozyskiwania sprzętu specjalistycznego do usuwania skutków ww. awarii, katastrof czy aktów terroru. Z tego też względu tak ważne jest kształcenie specjalistów w dziedzinie szeroko rozumianego bezpieczeństwa pod kątem przygotowania ich do organizacji działań przy wykorzystaniu najnowszych osiągnięć w dziedzinie logistyki. W programach nauczania w SGSP fragmentarycznie traktowane są zagadnienia zabezpieczenia logistycznego oraz umniejszana rola, jaką odgrywa logistyka w służbach ratowniczych.

Przedstawiony program nauczania przedmiotu *logistyka* ujmuje organizację postępowania w przypadku nadzwyczajnych zagrożeń występujących w warunkach pokoju jak i zagrożenia wojennego. Tematykę edukowania w tym zakresie należy uważać za niezbędne minimum do opanowania wiedzy i umiejętności koniecznych do wykonywania zadań spoczywających na przyszłych oficerach PSP podczas pełnienia służby w jednostkach ochrony przeciwpożarowej oraz funkcji dowódczych podczas zmilitaryzowania tych jednostek i w służbach przeciwpożarowych formacji obrony cywilnej.

Realizując treści kształcenia przedmiotu logistyka należy mieć na względzie kształtowanie podstaw współodpowiedzialności za bezpieczeństwo własne, podległych ratowników i ludności cywilnej, solidarności ludzkiej w obliczu zagrożenia i obowiązku niesienia pomocy innym oraz przekonania o konieczności i celowości przygotowań obronnych, poczucia osobistej i społecznej odpowiedzialności za przygotowanie ratowników i innych służb do działań w systemie ochrony ludności.

Absolwenci Szkoły Głównej Służby Pożarnej powinni być przygotowani do tworzenia systemów logistycznych, dostosowując istniejące rozwiązania do własnych potrzeb. Powinni być przygotowani do wypełniania funkcji animatorów funkcjonowania i realizowania zadań obejmujących ochronę życia ludzi, ich zdrowia oraz mienia (rozpoznawanie zagrożeń i wykonywanie czynności kontrolno-rozpoznawczych), jak również do pełnienia funkcji dowódcy jednostki ratowni-

czo-gaśniczej (wykonującej zadania w zakresie organizacji i prowadzenia akcji ratowniczych). Dzisiaj sprawnie działający system logistyczny jest podstawą niesienia pomocy osobom poszkodowanym w sposób niezakłócony i nieprzerwany, dodatkowo stając się źródłem ulepszeń wewnątrzstrukturalnych oraz źródłem redukcji kosztów związanych z tworzeniem szeroko pojętego potencjału ratowniczego.

Przypisanie wybranych elementów z dziedziny logistyki do przedmiotów typu taktyka działań ratowniczych, taktyka działań gaśniczych czy sprzęt pożarniczy umniejsza rolę i znaczenie kształcenia w zakresie zabezpieczenia logistycznego Polski na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych.

Fragmentaryczne traktowanie problematyki szeroko rozumianego zabezpieczenia logistycznego w fazie poprzedzającej kryzys, uniemożliwia przyszłym decydom racjonalne gospodarowanie potencjałem ratowniczym, efektywne zarządzanie oraz minimalizowanie kosztów związanych z budowaniem odpowiedniego potencjału ratowniczego.

System zabezpieczenia logistycznego, w aspekcie ciągłych zmian środowiskowych i cywilizacyjnych, musi być poddawany nieustannej weryfikacji i adaptacji do nowych standardów bezpieczeństwa oraz realizacji zadań z nowych obszarów ratownictwa.

PIŚMIENNICTWO

1. Statut Szkoły Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie – załącznik do Zarządzenia nr 55 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 lipca 1989 r. w sprawie nadania statutu Szkole Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie.
2. A. Kuriata: Podstawy logistyki. Wyższa Szkoła Morska, Gdynia 1999.
3. E. Gołębska: Kompendium wiedzy o logistyce. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa – Poznań 1999.
4. E. Chylak: Logistyka w strategii wojskowej. Wojskowa Akademia Techniczna, Warszawa 1994.